

'clos poblat de plantes'; l'aplicació del verb als líquids va produir-se sobretot en català, i més tard, sota la influència de *borbollar*, *BOMBOLLA*, *BULLIR* i llur parentela, derivats i compostos del ll. *BŪLLIRE*, en el sentit de 'formar borbolls l'aigua'. □ 1.ª doc.: Tant del present *brulla* com de *brollar* se'n troba ja algun cas a la fi del S. XIII i més en el XIV.

Essent una ò breu seguida de palatal hem d'esperar que, obeint a la nostra fonètica històrica, es canviés en *ú* (com en *ull*, *trull*, *rull*, *despulla*, etc.) i que en posició àtona es mantingués la *o*; i així fou, si bé amb posterior tendència a propagar l'extensió d'una o altra variant, amb abast més o menys limitat o ample, segons diverses condicions. *Brúlla* parlant de líquid ja algun cop en Llull: «es loc on ix e *brulla* l'aigua clara e dolsa», *Contempl.*, 43, en *Sermons* de St. Vicent Ferrer, etc.; és lògic, doncs, que també aparegui així en el substantiu *brulla*: on ens abstindrem d'assegurar si té caràcter postverbal o és una antiga formació directa sobre el masculí etimològic *BRŪGĪLO-, del qual tant hauria pogut ser creació derivada com un antic plural neutre, alternativa gens inversemblant, vist que també tenim oc. *bruelha* en aqueix sentit, des de Ventadorn, Rudel i Montanhagol, Rayn. II, 264: ¹ «la mar vezérets alçar / tan alt que la roca cobria --- / ez arrencava / totes les plantes d'aquell lloc, / les flors e ls fruits (semblava foc / los hagués brasits) e les fulles, / ensems ab tres-totes les *brulles*», Bernat Metge (*Fortuna e P.*, *NCl.*, 64.23; malentès aquí en el gloss.: ha de ser 'brotada, brostam', o 'tanys i rebrots').

Tenim, doncs, ací el sentit més generalment gal·loromànic de 'brotar un vegetal'. En el altres això ja apareix traslladat a brotades líquides. Les formes amb *u* s'han mantingut en part fins avui i fins apareixen en part propagades a la posició pretònica; però d'altra banda també es produí la penetració de la *o*, pròpia de la col·locació àtona, a formes del singular present (i des d'ací ja no caldrà que indiquem el detall de l'explicació d'aquestes extensions). En Antoni Canals, fi S. XIV, val., tenim *ó* en present amb el sentit de 'rajar': «gran sanch *brolla*» després de les batalles entre *Scipió e Anibal* (p. 37), «mostren la sanch que ls *brolla* de les nafres rebudes per honesta cosa» (*Providència*, *NCl.*, 106); mentre que el *Curial* ens dona proves de propagació en sentit oposat: «trobàs un petit escut blanch als pits, ab una creu vermella, que paria sanch qui *brullàs*» (*NCl.* III, 197). El sentit vegetal es manté en vida, si bé la seva verdor es conserva més en els derivats substantius (com sigui que actua més sobre el verb la influència de les formes verbals, del grup de *BULLIRE*), perquè Jaume Marc en el *Dic. de Rims* de 1371 ens diu que *brulla* pot estar pel verb 'créixer' i també, com a substantiu, per «bell blat».

Finalment, l'afermament enter del sentit aquàtic es consagra amb el substantiu *brollador*, fins en els valencians del S. XV, no sols per al raig que bot amb força en prats i jardins, sinó fins estenen-ho a l'aiguamoll o bassa que en resulta: «la font tan ampla / qual Déu exampla / per rius, braçals, / conduyts, canals /

e equioles, / rolls e filloles, / destiladós / e *brolladós* ---», «[les dones són] joch de fle<t>xa / per cego fet: / fir cascun tret / fora l' terrer; / sens cap, carrer / o atzucach, / e sens fons lach / e *brolladós*; / de voladós / vidres, ampolles ---», *Spill*, vv. 14782, 7809.

No ens estenguem més en la documentació medieval catalana, però afanyem-nos a posar de relleu que el verb i els seus derivats són també antics i vivaços des de l'occità medieval, si bé allí és l'aplicació a la vegetació la que domina de molt, no sense alguna extensió a d'altres aplicacions: el substantiu *bruelh* 'bosquet' («jeune bois, bosquet; jet d'une plante») és allí encara el nord de tot, amb algun matís peculiar com el del fr. *taillis*, cat. *tanyareda*, *tanyar*: «al prim pres dels breus jorns braus, / quan branda-ls *bruelhs* l'aura brava, / e l' branc e l' brondelh son dur», Aimeric de Belenoi, «l'aur' amara fa-ls *bruels* brancutz / clarzir, que-l dous' espeys' ab fuelhs, / e-ls letz bec dels auzels ramencs ---», Arnaut Daniel (*Appel*, *Cbr.*, 30.2, 25.1, i en Ventadorn, Riquier, etc., Rayn.).

Tanmateix al costat d'això hi ha tot seguit el verb *broilhar* «pousser, poindre, éclore (plante)» (Levy, *Petit Dictionnaire Provençal-Français*): «vol que brang e *broilh* mos sabers», Peire d'Alvernhe, «enans branca e creís e *bruelh*' en branc», Peire de Blai (Rayn., l. c.); i també apareix aplicat a l'aparició súbita de moltes coses previstes o imprevistes, l'alba, un ferit de mort que ressorgeix, o allò que no voldríem que ens broti del cap: «e farà-m canezir a flocc / si no-m secor enans d'un an: / car ja dizon que-m van *brulhan* / canetas..., e no-m sembla jocx!», escriví Guilhem Aze-mar (que es creu procedent del Gavaudà o Lauzera, almenys no després de princ. S. XIII, car ja ho cita el nostre Ramon Vidal de Besalú, en *So fo e l tems*, v. 284).

Els parlars occitans moderns ens el presenten estès encara, amb ampla difusió, almenys, pel que fa al substantiu, en la part Nord i Est, i el verb *brouilhà* o *bruià*, si bé aquest sembla propi de la meitat oriental del domini (veg. Wartburg, *FEW* I, 556a37ss.), especialment Provença, els Alps i fins al Velay (cap al Centre d'Alvèrnia): Alt Delfinat *brueliar* «se dit du blé qui sort de terre», *bruelh* «premier jet d'une plante qui sort de terre» (Chabrand, *Pat. des Alpes Cottiniennes*, s. v.), Champsaur (S. de l'Isère) *brouliar* «germer (graines, furoncle qui se forme)» (Martin, *Le Pat. de Lallé*), Velay *breuilla* (*bröyá*) intr. «germer, en parlant des semences», *breüia* (*bröyá*) f. «germination des semences» (Vinols, *Dict. Velavien-Fr.*, cf. *pleüia* 'pluja').

Amb això forma algun contrast el fr., on *breuil* (ant. *brueil*) va quedar confinat al substantiu, si bé allí el mot ha servat fins avui una tan ampla difusió dialectal, que tot i haver-se antiquat en fr. comú, abans del S. XVII, no hi ha cap dubte que hi fou un mot ben autòcton des de sempre. Quedà també limitat al nom l'it. dial. *bròglio* (en part reduït a *bròlio* i *bròlo*), que és més aviat 'verger, hort' (i arriba fins a significar 'garlanda' en Dante), i que veiem estès per quasi